

FARVEAVL – myter og facts

Eller: Sådan får man en ”blomstret” collie!

Da en opdrætter for nylig parrede en blue merle tæve med en zobel han, blev der en del snak blandt colliefolk. ”Det gør man bare ikke” – ”man ved aldrig hvad hvalpene efter en sådan kombination giver videre, hvis de senere indgår i avl” – ”alle de zoble efter en sådan kombination, vil på et eller andet tidspunkt give fejlfarvede hvalpe, eller zoble hvalpe med blå øjne”.....og endnu flere mere eller mindre vandvittige udsagn.

Jeg synes det er på sin plads at oplyse lidt om farveavl, for det er faktisk ikke så kompliceret som det lyder, og det er slet ikke så slemt, det opdrætteren har gjort.

Men jeg vil da straks på det kraftigste fraråde at man parre zoble med blue merle, det er der normalt ingen grund til, og enkelte fejlfarvede hvalpe undgår man næppe.

Lad os starte med at slå fast, at der er 3 godkendte farver for collier i Danmark (og i lande/klubber tilsluttet den internationale organisation, FCI som Dansk Kennel Klub hører ind under, og hvis regler vi skal følge):

Det er **zobel**, **tricolour** og **blue merle**.

Genet for zobel er dominerende i forhold til det vigende gen for tricolour. Blue merle er ikke en egentlig farve, men et gen, der lægger sig til f.eks. tricolour (og til zobel, men herom senere), og gør at farven ændres/bleges.

En zobel collie kan være homozygot, dvs. udelukkende have anlægget for farven zobel, altså har en sådan hund, fået et gen for zobel fra både sin far og mor – for nemheds skyld vil jeg betegne en sådan hund: Z Z. Men en zobel kan også være heterozygot, dvs. have anlæg for det vigende gen for tricolour sammen med det dominerende gen for zobel, for nemheds skyld betegner jeg den Z t. Den har altså fået et zobel gen fra sin ene forældre, og et tricolour gen fra den anden.

Jeg vil prøve at vise hvad der sker – rent statistisk – ved parringer mellem de forskellige farvevarianter.

Eksempel 1:

Parrer man 2 homozygot zoble – altså hvor begge forældre har betegnelsen Z Z, så kan der kun komme homozygot zoble hvalpe ud af det.

Eksempel 2:

Parrer man en homozygot zobel (Z Z) med en heterozygot zobel (Z t) kommer der stadig kun zoble hvalpe, men halvdelen (rent statistisk) af dem vil være homozygot (Z Z) og den anden halvdel vil være heterozygot (Z t) altså have anlæg for tricolour.

Eksempel 3:

Parrer man 2 heterozygot zoble (Z t) med hinanden, får man 25 % homozygot zoble (Z Z) 50 % heterozygot zoble (Z t) og endelig 25 % tricolour (t t)

Det kan anskueliggøres ved et simpelt skema, hvor faderen er markeret med blå, og er den vandrette linie, moderen er skrevet med rødt og er den lodrette linie. Hvalpene er de 4 felter med grønt, forstået på den måde at hver felt angiver 25 % af afkommet. Forældrenes gener deler sig jo og afkommet får et anlæg fra hver.

Eksempel 1			Eksempel 2			Eksempel 3		
Far/ mor	Z	Z	Far/ mor	Z	t	Far/ mor	Z	t
Z	Z Z	Z Z	Z	Z Z	Z t	Z	Z Z	Z t
Z	Z Z	Z Z	Z	Z Z	Z t	t	Z t	t t

Som det kan ses, så kan man godt få tricolour fra en parring med 2 zoble forældre, bare der er et anlæg for tricolour bag begge forældre.

Men man kan ikke få zoble fra en parring mellem 2 tricolour forældre, for som det kan ses, så har en tricolour kun anlæg for tricolour – havde den et anlæg for zobel, ja så var det jo ikke en tricolour, men en zobel, da zobel dominerer for tricolour. Se eksempel 4.

Se det var zobel og tricolour, nu kommer vi til blue merle.

Blue merle – eller bare merle - er ikke en farve i sig selv, men et gen – eller måske snarere en egenskab, (jeg er ikke sikker på at ”gen” er det rigtige ord) der lægger sig til farven og ændrer den (bleger den) på større eller mindre partier – ja selv øjenfarven kan ændres helt eller delvis – til blå. Tricolour bliver til blue merle og zobel bliver til zobel merle.

Det vigtigste at vide, når man avler med blue merle, er, at merle egenskaben ikke kan eksistere i en collie uden at det kan ses, og ikke tåles i dobbelt dosis.

Jeg har igen lavet et skema for at anskueliggøre hvad der – rent statistisk – kommer ud af forskellige parringer, og jeg har – atter for nemheds skyld – betegnet farverne tricolour: t t og blue merle: t t/m for husk: en blue merle er bare en tricolour med en merle egenskab.

Eksempel 4: Her viser jeg lige, at der kun kan komme tricolour ud af en parring mellem 2 tricolour forældre.

Eksempel 5: Her er faderen blue merle og moderen tricolour (det kunne naturligvis lige så godt have været omvendt, det betyder intet). Ud fra tabellen kan man se, at halvdelen af hvalpene – rent statistisk – vil være tricolour og den anden halvdel blue merle. Dette er den eneste risikofrie måde at avle blue merle på.

Eksempel 6: Her er vi ude i ”noget snavs” for her er det eneste eksempel, hvor det kan gå virkelig galt.

Da merle-genet som tidligere beskrevet kun yderst sjældent tåles dobbelt, vil de statistisk set 25 % af hvalpene, der bliver homozygot merle være defekte – altså højst sandsynlige blinde, døve og/ eller have andre alvorlige defekter. Disse hvalpe vil have en meget lys farve – næsten hvid - og må normalt aflives.

De øvrige hvalpe efter denne kombination – de 25 % tricolour og de 50 % blue merle – er der absolut intet galt med, de er lige så gode, som havde de været fra en tricolour x blue merle parring.

Eksempel 4			Eksempel 5			Eksempel 6		
Far/ mor	t	t	Far/ mor	t	t/m	Far/ mor	t	t/m
t	t t	t t	t	t t	t t/m	t	t t	t t/m
t	t t	t t	t	t t	t t/m	t/m	t t/m	t/m t/m

Og så kommer vi endelig til grunden til min artikel, nemlig det faktum at nogle tror, det er næsten forbryderisk at parre zobel med blue merle. Det er dumt – efter min personlige mening – med mindre man har et ganske bestemt formål med denne parring, og at det er en kombination, som er helt unik og ikke kan laves på anden vis.

Som tidligere beskrevet er der 2 typer zoble: en homozygot Z Z (dobbel anlæg for zobel), og en heterozygot Z t, (dominerende anlæg for zobel og vigende anlæg for tricolour).

Men lad mig atter vise hvad der sker i tabellen, hvis man parre en zobel med en blue merle.

Eksempel 7

Den ene forælder er homozygot zobel og den anden er blue merle, og husk at en blue merle er en tricolour med en merle egenskab. Her får vi – igen rent statistisk – 50 % ganske almindelige heterozygot zoble, og 50 % heterozygot zoble med et merle gen, hvilket gør at de vil have farveafvigelser (blege partier) i større eller mindre områder af pelsen og evt. øjne. De betegnes zoble merle – eller som man kaldte dem i gamle dage: ”Blomstret”. De fejler absolut intet, og det er kun fordi denne farvevariant ikke er anerkendt under FCI, at den udgør et problem, de er sunde og raske, men kan ikke bruges til udstilling, og vil kunne have de samme blå øjne, som blue merle ofte har.

Eksempel 8

Her er det en heterozygot zobel, der bliver parret med en blue merle, og her kan vi få 4 forskellige farvevarianter, men hvor kun de 3 er godkendte: 25 % Heterozygot zoble, 25 % tricolour, 25 % blue merle og så 25 % af den ikke anerkendte zoble merle. Alle de 75 % der var så heldige at få en af de 3 anerkendte farver er 100 % i orden rent avismæssigt, de kan parres og få hvalpe helt som var de ikke et resultat af en zobel x blue merle parring. Det er kun de zoble merle, som ikke bør gå videre i avl.

Eksempel 7			Eksempel 8		
Far/ mor	t	t/m	Far/ mor	t	t/m
Z	Z t	Z t/m	Z	Z t	Z t/m
Z	Z t	Z t/m	t	t t	t t/m

Heldigvis kan et merle gen ikke være skjult og endnu bedre, det kan ses allerede når hvalpene er helt spæde. Jeg har aldrig selv haft sådan et kuld, men dem jeg har talt med siger, at det kan ses tydeligt straks efter fødslen, at det næsten er lige så tydeligt som forskellen mellem tricolour og blue merle hvalpe.

Der er altså ingen, der bliver snydt ved at købe en korrekt farvet hvalp efter en zobel x blue merle parring, men de zoble merle hvalpe vil jo være fejlfarvede, og bør sælges med udstillings- og avlsforbud som dejlige familie-hunde.

Problemet kan opstå hvis en opdrætter ikke er ærlig i sin registrering af hvalpene, for det er som helt små, at det er tydeligt om der er tale om en ren zobel eller en zobel merle. Senere kan det være svært at se, da en zobel merle som voksen med stor pels kan forveksles med en noget fersk ren zobel. Og derved kan der jo optræde de skræksener, hvor der kan komme blåøjede zoble efter en parring, hvor man ikke anede at den ene var en zobel merle. Men der skal altså svindel til for at det går så galt.

Her er et eksempel på en zobel merle hvalp

Og her en hel normal zobel:

Begge hvalpe er fra en zobel x blue merle parring, men dog ikke fra den samme.

Så er der naturligvis også helt andre ting omkring farveavl, som nuancen af den zoble, og hvor ren den tricolour / blue merle er i sin sorte /blå farve, om hvalpene får brede hvide kraver eller hvid blis.....og meget, meget mere, men det er en hel anden historie. Der er ikke meget indenfor genetik, hvor arvegangen er så simpel, som den er her ved avl på zobel, tricolour og merle.

Til slut vil jeg lige tilføje, at i bl.a. USA er zoble merle (eller som den hedder på engelsk: sable merle) godkendt som farvevariant, men da den ikke er så populær, som blue merle er (og heller ikke så smuk), så er der ikke så mange af dem.

I USA har man også en hvid farvevariant hos collien. Den har zobel, tricolour, blue merle eller zoble merle hoved, og evt. kropsplette i samme farve som hovedet. Den er efter min mening meget smuk, men er desværre heller ikke anerkendt som farvevariant her. Og den har absolut intet til fælles med den defekte næsten hvide collie, der kan komme efter en parring mellem 2 blue merle collier.

På denne hjemmeside kan alle tænkelige farve-kombinationer og resultatet af dem ses på en meget tydelig måde. <http://www.collie.ch/deutsch/dindex.html?deutsch/farben1.html>

Winnie West Ørngreen

Her er til slut et eksempel på en hvid collie – med zobel hoved

Det er den amerikanske Col Mor's White Fernando

En hund der blev importeret til Holland og som – trods sin farve - fik 1. præmie på udstilling.